

čeviča in pod njegovim predstvom so se sešli: don Juraj Biankini, dr. Ante Dulibić, dr. Vice Ijadica ter načelnik Joakim Kunjaši na dogovor dne 12. aprila in po vsestranski izmenjavi mnenja in ko se je konstatiralo, da je misel složnega narodnega dela našla v naši javnosti splošno odobravanje, in je bilo zaključeno za četi akcijo s tem, da se pozove hrvatska stranka stranka prava, da imenujeta zapupnike, ki bi v imenu svojih strank vodili dogovore za doseg železnega smotra. — Kdaj se zganemo Slovenci? ...

— d — V Šibeniku je razpuščeno italijansko društvo „Casino“, kjer je imela sedež tudi „Biblioteca Popolare Italiana“. — Od začetka vojne pa do zdaj je bilo v Dalmaciji razpuščenih 81 društev.

— d — In zopet — denuncianstvo. Pred vojaško sodnijo v Šibeniku se je vršila te dni razprava proti profesorju realne gimnazije dr. P. Kolendiću, ki je bil obtožen ve le izdaje na podlagi neke denunciacije. Razprava pa je dokazala, da je bila denunciacija izmišljena in lažnjiva. Profesor Kolendić je bil seveda rešen obtožbe. Prav! Take razsodbe so v veliko pomirjenje za javnost, zakaj nihče ni varen, da ga kak tak lopov ne spravi v tako mučno situacijo, v veliko škodo in eventualno tudi ob ekzistenco, materialno in moralno. Zato bi bilo še v večje pomirjenje, ako bi čuli, da so vsakega takega denuncianta prijeli za vrat in mu pripravili usodo, kakršno je on iz najnižjih motivov pripravil drugim. V javnem interesu je, da do takih stvarov ni ne ozirov, ne usmiljenja.

Splošni vestnik.

Zvišanje poštne pristojbin. Avstrijska poštna uprava namerava zvišati poštne pristojbine. Kakor javljajo dunajski listi, bodo stale vbodoče dopisnice 8 vin., znamke za zaprla pisma 15 vin., brzojavke pa 8 vin. za besedo.

Podraževanje papirja in drugega pisalnega blaga iz Nemčije. Dunajska „Papier- und Schreibwaren-Zeitung“ poroča: „Neka tiskovnica za šolske zvezke v Avstriji je prejela od enega svojih stalnih dobaviteljev, pri katerem je bila naročila črnilni prašek za črtalne svrhe, naslednji odgovor: „Za črnilni prašek, ki ste ga naročili z dopisnice dne 26. februarja, se izdaja po največjih določbah izvozne dovoljenja le pod pogojem, da se zavežemo, da bomo zaračunali zanj trikratni znesek normalne cene. Potemtakem bi vam računali 1 kg črnilnega praška Modro (stara cena 20 mark) 60 mark, 1/2 kg črnilnega praška Rdeče (stara cena 10 mark) 30 mark, skupaj 90 mark. Ako ste s to ceno zadovoljni, prosimo obvestila, nakar se bomo potrudili za čim hitrejšo doposlato.“ — Ta odgovor je prišel iz Lipskega. S tem uradnim navijanjem cen se pa zviša za nas Avstrijce tudi še 25 odstotni azij za trojni znesek.

Za čebelarje. C. in kr. vojno ministrstvo je na predlog c. kr. poljedelskega ministrstva odredilo, da naj se podeli tistim čebelarjem, ki ne dobe že v svoji lastnosti kot kmetovalci poljedelskih dopustov, na podoben način v interesu čebelarstva dopusti do največ 14 dni.

Mornariški aspiranti. V c. in kr. vojno mornarico bo v letu 1916 sprejetih približno 70 mornariških aspirantov. Določeni so v to, da postanejo mornariški kadeti in če prestanejo izkušnjo za mornariške častnike, po številu prostih mest mornariški častniki. Lastnoročno pisane s kolkom za eno krono kolkovane prošnje za sprejem kot mornariški aspirant je vložiti najkasneje do 1. avgusta t. l. pri vojnem ministrstvu mornariške sekcija (od gojencev vojaških zavodov službenim potom). Na zakasnelo vložene prošnje se ne bo oziralo v nobenem slučaju. Natančnejši pogoji so razvidni iz razglasa c. in kr. vojnega ministrstva mornariške sekcija, ki je na vpogled pri mestnem magistratu v Ljubljani, pri c. kr. okrajnih glavarstvih in pri ravnateljstvu pomožnih uradov deželne vlade.

Ljudje, ki bi bilo treba proti njim ostro nastopiti. Te dni je pisal „Grazer Volksblatt“, da je v Gradcu sedaj 69 milijonarjev, od teh so zadnje vojno posojilo podpisali samo 4 milijonarji. Na Dunaju imajo od začetka vojne do danes 600 novih milijonarjev. Kje in komu so ti ljudje vzeli denar, da so tako hitro obogateli? Tu bi bilo treba krepko pritisniti!

Znamenje časa. Češki katoliški list „Jitrenka“ je moral prenehati — kakor naglašava konservativni „Ceh“ — zaradi pomanjkanja razumevanja za namene lista v ljudskih plasteh. V tem utemeljevanju je znak časa.

„Poletni čas“. Državni zakonik je prinesel naredbo skupnega ministrstva, s katero se za dobo od 1. maja pa do 30. septembra 1916. uvaja takomenovani poletni čas. Potemtakem se je začel 1. maj 1916. dne 30. aprila ob 11. zvečer po doseadanem računanju časa, 30. september pa se konča eno uro po polnoči po računanju določenem v tej naredbi. Nasprotno — doslej navadnemu krajevemu ali železniškemu času se ura

dne 30. aprila 1916. ob 11. uri zvečer pomakne za eno uro naprej in mora ostati pri tem do 30. septembra. Kjer je torej krajevni čas diferiral doslej od takomenovane srednjeevropskega časa, ki so se ga držale železnice in poštni zavodi, ostanejo te difference tudi v letu 1916. nasproti novemu železniškemu, oziroma poštenu času. S to uredbo se hoče omogočiti boljše izrabljanje podnevne luči v poletnih mesecih in pospeševati ravno v sedanjem času zaželjeno varčevanje z gorivi in kurili, razpoložljivimi v razsvetljevalne namene. Nikakega dvoma ni, da morejo toliko občine pri razsvetljavi čisto, kakor tudi industrija, trgovina in obrt prištediti kaj izdatne vsote. Iz te premaknitve časa se ni bati prav nikakih težav za mednarodni promet, posebno še, ker se je med tem odredila tudi v nemški državi, na Ogrskem in v zasedenih območjih Rusije in Balkana, in ker je mednarodni promet med vojnim časom skrčen na najmanjšo mero. Da se pa zagotovi dosega namena, po katerem stremi uvedba poletnega časa, so dobile politične oblasti nalog, naj najodločneje nastopijo proti vsakemu morebitnemu poizkusu, da bi se učinkovanje te odredbe prekrizalo s premaknitvijo poslovnih ur ali s čem podobnim.

Slovensko planinsko društvo opozarja, da so bile njegove koč v Kamniških planinah večkrat poškodovane po obiskovalcih, ki so jih brez vednosti odbora in brez spremstva vodnikov posecali. Taki slučajji provzročajo društvu veliko škodo in se ne morejo več trpeti. Zato bo osrednji odbor slovenskega planinskega društva strogo izvajal že objavljeno načelo, da je poset njegovih koč, kadar niso oskrbovane, dovoljen samo tistim, ki dobivajo za vsak slučaj pismeno dovoljenje odbora, ali ki potujejo v spremstvu po društvu potrjenega vodnika. Ključki od koč se dobijo tedaj le na pismeno privolitev odbora, ali ki potujejo v spremstvu takega vodnika. Za naprej se bodo brez ozirov zasledovali vsi slučajji, da si kdo brez dovoljenja vsili vstop in posebno vsako poškodovanje in ponesnaženje koč. Društvo še posebno prosi, da naj se dijaki ne spuščajo brez nadzorstva v planine.

Plemenite besede bruskega župana dr. pl. Wieserja. Dne 27. pret. m. so odprli na sodniji v Brnu testament pokojnega tamošnjega župana. Oporoka vsebuje tudi nastopno mesto: „Predvsem jemljem slovo od svojih somoščanov, ki so mi podelili najvišjo čast, ki je more biti deležen meščan. Nisem strmel po poverjeni mi službi, ali da jo morem izvrševati, to je ponos mojega življenja. Morda sem se motil in grešil, to je človeško. Ali to zavest imam, da sem vsekdar vršil svojo dolžnost in da sem vse svoje moči in vso svojo zmožnost vsekdar nesebično posvečal svojemu ljubemu rojstnemu mestu in nje meščanom. Ali bom vse to, po čemer stremim, mogel tudi izvesti, to ni odvisno samo od mene. To naj imajo pred očmi tisti, ki bodo nekoč sodili o mojem delovanju. Naj bosta mir in pokoj usojena našemu mestu, da se gospodarski ojači. Zakaj razdevajoči boji niso tla, na katerih bi mogla uspevati blaginja, napredek in svoboda. Predvsem naj bodo Nemci tega mesta med seboj edini, ali ob vsem varovanju svoje narodnosti naj ne bodo nestrpni nasproti tistim, ki so nanje z življenjem navezani, in naj ne pozabljajo, da pretežnost naroda ni v zlorabljanju lastne moči.“

Tiskarske potrebščine so se podražile za 50 do 400 odstotkov; zaradi tega je v Avstriji prenehalo izhajati 900 časopisov, nad 600 jih je povišalo naročnino.

Vojaški vzgojevalni in učni zavodi. Meseca septembra se začne novo šolsko leto v vojaških vzgojevalnih in učnih zavodih in vojaških akademijah. Pogoje za sprejem je razvideti iz uradnih listov.

Podržaljenje ljudske šole. V „Slovencu“ z dne 1. pret. meseca št. 75, beremo: „V vladnih krogih na Dunaju se resno misli na to, da bi se ljudska šola podržavila. Vlada hoče dobiti v ljudski šoli večji vpliv na vzgojo otrok, a ob enem hoče tudi odpraviti nedostatek, da po nekaterih deželah in okrajih za šolo ni bilo dovolj preskrbljeno in da so se tam pojavljali visoki odstotki analfabetov (ki ne znajo ne pisati ne čitati). Stališče vlade je razumljivo. Njej je na tem ležeče, da se domovinski čut v ljudski šoli goji mnogo bolj, kakor do sedaj. V tem oziru je bilo, tako pravijo veččaki, na Avstrijskem najslabše. Povsod drugod se že v mlada srca zanaša misel skupne državnosti in ljubezen do lastne države. Pri nas pa je tudi ljudska šola trpela že pod slabimi posledicami narodnostnih bojev, kar smo narodnosti ob meji najbolj občutili. Sedanja vojna ja tudi pokazala potrebo najširše vojaške izobrazbe. Ako hoče vlada z njo začeti že v ljudski šoli, je samoumevno, da mora imeti vso oblast na ljudskih šolah tudi sama v rokah. Tudi visoki odstotki analfabetov ne morejo biti nobeni vladni že iz vojaških ozirov dovolji. Vojaška uprava hoče imeti izobrazeno vojaštvo, ker z njim mnogo lažje in sigurnejše postopa. — Tudi na družabne razmere se bi novi ljudsko-šolski načrti ozirali. V kakšni meri, ne vemo.

Toda slovenski poslanci ne bodo zamudili, da pravočasno opozorijo vlado na želje, ki jih izražajo kmetje leto za letom. — Nastopila bi seveda tudi izprememba glede vzdrževanja ljudskih šol. Sedaj je tako, da morajo šole graditi, vzdrževati in razširjati občine (šolski okoliši), govoriti pa imajo okrajni in deželni šolski sveti. S preosnovno ljudskošolskih zakonitih določil bo tudi v tem oziru nastopila za kmeta ugodna izprememba. — Z narodnega stališča nimajo obmejni Slovenci, ki se ne gletajo šolske narodne samouprave, zoper podržavljenje ljudske šole popolnoma nič ugovarjati, zakaj prepričani smo, da se bo državna uprava dala voditi v narodnostnih zadevah napram za državo odlično zaljubljenim Slovincem od načel, ki poznajo samo strogo pravico. V drugih zadevah, ki se tičejo nameravane izpremembe, pa bi bilo dobro, da bi vlada še enkrat slišala vse želje in zahteve cerkve, staršev, ljudskih slojev in kajpada tudi učiteljstva.“

Razgled.

— Dvanajsta obletnica smrti Josipa Jurja Strossmayerja. Dne 8. aprila je minulo 12 let, odkar je velika vladika, nesmrtni Josip Juraj Strossmayer v škofovskem dvoru v Djakovu zalisnil svoje oči za vedno. Z njim je padel v grob največji dobrotnik in pospeševalec kulturnega napredka bratskega naroda hrvatskega. Ker mu je — kakor je govoril — Bog več dal, nego mu je treba, je sodil velik pokojnik, da ga je Bog obremenil z dolgom napram svojemu narodu. In ta dolg je Strossmayer poplačal v obilni meri. Postavil je višji kulturi hrvatskega naroda stalne podlage, postavil je hramove znanosti in je s tem zasigural svojemu narodu prvenstvo na Balkanu. Zvest do groba prestolu in monarhiji, je pokojni vladika učil hrvatski narod, da čuva svoj državno-pravni položaj in svojo narodno samostojnost. Njegova ljubezen in darežljivost je v enaki meri objemala vse hrvatske pokrajine, ali ljubil je tudi našo slovensko zemljo. Zaradi svojega rodoljubnega mišljenja in delovanja je moral prebiti marsikatero neprijetnost, ali nikdar ni odnehal ali izpreminjal svoje smeri. Opravičeno so ga nasprotniki označili kot „vojevitiga škofa“. Umetnost, ki ji je odprl poti v Hrvatsko in jo vzljubil s hrvatskim bitjem in življenjem, je pokazal pot, po kateri je treba hoditi, postavivši veličastno stolno cerkev v Djakovu. Vsem je ostavil sijajen zgled žarkega in dejanjskega rodoljuba, ostavil posebno hrvatskim velikašem in imovnikom. Neminljiva slava njegovemu spominu!

— Konfiscirana knjiga. Praško državno pravdnštvo je konfisciralo v založbi Vilimek v Pragi l. 1906. izdano knjigo „Maly Čtenai“ zaradi povesti: „Junak iz Port Arturja.“

Samoumor v šoli. Učiteljica na češki obrtni šoli v Pragi Jaroslava Stepankova se je 31. marca v šoli vpricho vseh svojih otrok ustrelila. Prepeljali so jo težko ranjeno v bolnico, kjer je pa še pred operacijo umrla. Kaj je vzrok samoumora, še ni bilo mogoče dognati.

— Nadvojvoda Friderik častni doktor filozofije. Njegovo veličanstvo cesar je blagovolil dovoliti profesorskemu kolegiju filozofske fakultete levovskega vseučilišča, da sme podeliti častni doktorat filozofije njegovi c. in kr. Visokosti, najjasnejšemu gospodu nadvojvodi Frideriku.

— Spolne bolezni se širijo vedno bolj. „Pražský Illust. Kurýr“ piše: V noči od sobote na nedeljo se je izvršila v nekem predmestnem hotelu policijska preiskava, pri kateri je bilo aretiranih šest žensk, od katerih so bile štiri kužno bolne, dve sta pa imeli garje. Vse so odpravili policijskim potom na češko kožno kliniko dvornega svetnika profesorja dr. Janovskega, kjer ostanejo v kliničnem oskrbovanju. Stevilo na splovilnih bolnih raste v zadnjem času čimdalje bolj.

— Ogrski grško-katoliški škofje so sklenili, da dogovorno z vlado uvedejo tudi za Maloruse na Ogrskem gregorijanski koledar in odpravijo cirilico tudi pri veronauku v šolah. Novi molitveniki bodo tiskani v latinici; otroci se ne bodo več poučevali v pisanju in branju cirilice.

— Narodni dobrotnik. V Pragi je umrl veleindustrialec Milan Kasalovski v 41. letu svoje starosti. Zapustil je češki „Šolski Matici“ 200.000 kron, obrambnima društvoma „Narodni Jednota Pošumavska“ in „Narodni Jednota Severočeska“ po 20.000 kron, praški češki otroški bolnici pa 20.000 kron.

— Umrl je v Ždanicah na Moravskem zaslužni češki arheolog dr. Martin Křiž v 75 letu svoje starosti.

— Avstrijski irredentisti-juristi, ki so pribežali v Italijo, smejo izvrševati tam svoj poklic. Tako je sklenil italijanski ministrski svet.

— Sinovi nadvojvode Leopolda Salvatorja se uče hrvatsko. Od zanesljive strani poročajo, da je nadvojvoda Leopold Salvator sklenil, da se nauče tudi njegovi trije sinovi, nadvojvode Anton, Franc Josip

in Carlos, hrvatski. Prvi nadvojvoda je star 15, drugi 11 in tretji 6 let. Pouk se je pričel 15. marca, a poučuje jih frančiškan o. Avguštin Čičić, član hrv. katol. akad. društva „Hrvatska“ na Dunaju. Kakor znano, govori nadvojvoda Leopold Salvator lepo hrvatsko.

— Sole na Srbskem. Vojna uprava namerava po možnosti zopet urediti srbsko ljudsko in srednje šolstvo. V ta namen bo nastavljala za učitelje in šolske ravnatelje zlasti naše invalidne častnike in podčastnike, ki lahko vložijo tozadevne prošnje na svojem evidenčnem pristojnem poveljstvu. Dokazati morajo, da so zmožni nemščine in srbohrvaščine v govoru in pisavi ter da imajo primerno predizobrazbo.

— Skupni civilni uradniki. Pri uniformah skupnih civilnih uradnikov obeh državnih polovic je uveden, kakor nam poroča kor. urad, kot emblemi mali skupni grb.

— Etnografska škoda na Slovaškem. Češki listi poročajo: V gorenjeogrskih slovaških krajih so dale oblasti razbobnati, da je strogo prepovedano, rabiti belo-modro-rdeče barve. Slovaški kmetje so se te prepovedi hudo ustrašili, zlasti ker je belo-modro-rdeča trobojnica njihova narodna barva, v kateri so večinoma izvedeni tudi prelepi slovaški ornamenti. Šli so in so doma prebelili svoje dragocene prekrasne okraske na zidovih in okrog oken svojih hiš. Škoda, ki je nastala tako v etnografskem kakor tudi v umetniškem oziru, je ogromna in žal, nepopravljiva.

— Boj za — lase! Varšavski „Kurjer Polski“ poroča, da so javni sanitetni uradi, hoteč omejitvi nalezljive bolezni, ukrenili, naj nosi šolska mladina kratke lase. Dečki so bili precej pri volji, ali druga je bila z deklicami. Tudi starši deklet so protestirali proti naredbi. Šolski uradi so naposled odnehal, ali vso zadevo so naznanili sanitetni oblasti.

— Umrl je v Kutjevu na Hrvatskem znani vlastelin Peter Dragan baron Turko- vič Kutjevski, svoj čas veliki župan zagreb- ške velike županije in jako zaslužen za narodno gospodarstvo na Hrvatskem.

— Krakovsko vseučilišče zopet otvorenjeno. Zdaj, ko je končano prisilno cepljenje koz gališkega prebivalstva, katerega se je udeležilo dijaštvo krakovskega vseučilišča, so se pričela na krakovskem vseučilišču zopet predavanja 3. t. m. Rektorjev razglas obvešča dijaštvo o pismu naučnega ministra, ki se zahvaljuje dijaštvu na vrlom sodelovanju dijaštva pri pomoči prebivalstva.

— Proti lepoticenju žensk. Iz Budimpešte poročajo: Z grafico Pallavicinijevo na čelu je pričelo 50 dam iz visokih krogov akcijo, da se omeji ogromno razsipavanje za lepoticenje in obleke pri boljše situiranih damah.

— Jubilej slovaškega učenjaka. Učenjak Josip L. Holuby, vpkokojeni evangeljski senior, ki si je pridobil za stvar ogrskih Slovakov neizmernih zaslug in ki živi sedaj na Dunaju, je slavil te dni 80 letnico svojega rojstva. Posebno visoko cenjene so njegove botaniške, arheološke in etnografske študije. Cenijo jih tudi madžarski strokovnjaki. Za Slovake pa je zaslužen zlasti s svojimi deli na etnografskem polju in kulturne zgodovine.

— Smrt odličnega Čeha. V Iglavi na Moravskem je umrl vodja tamošnjih Čehov Fran Mach. Stal jim je srčno na čelu v vseh viharjih bojih desetletja. Zlasti za češko šolstvo v Iglavi se je boril z vso odločnostjo. Njegova zasluga je bila, da so tam leta 1890. odprli prvi razred češke javne šole. Češka manjšina v Iglavi je izgubila z njim svojega najboljšega prvoborilca.

— Hrvatske učiteljice za Belgrad. Ponovno so bile imenovane tri hrvatske učiteljice za učiteljice na belgrajskih šolah, in sicer Micika Čanakova, Josipina Belinova in Anka Ferarijeva. Odpotovale so že v Belgrad.

— Za skrajšanje vseučiliškega študija se zavzemajo nekateri dunajski listi. Nobena fakulteta se zdaj ne zadovolji z manj kakor osmimi semestri, dasi se ve, kdor se hoče poglobiti v študij, se mora učiti veliko dlje časa, da vse življenje. Skrajšanje učne dobe je mogoče. Saj je veliko juristov, ki se napilijo, ker morajo znati pri državni izkušnji ali pri rigorozu, v treh mesecih. Mirno se lahko na juridični in na filozofski fakulteti uvede prejšnja učna doba šestih semestrov. Celo medicincem se lahko skrajša učna doba, kakor tudi tehnikom. Vojna je dokazala, da potrebujemo mlade ljudi prej v praktičnem življenju, ko izstudirajo. Naj se ta nauk tudi upošteva. Kar bi morebiti manjkalo teorije, naj izpopolni praktično življenje, ki je najboljša šola.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Dragan: Prosimo — pozitivno! Saj ni, da bi samo grajali! Na osnovi izkustev in načel je treba graditi, ne pa z negacijo vsega iskati samih slabosti! Tako ne pridete nikamor! Imeli ste dovolj prilike in časa, da bi govorili prej, ko je bilo tudi tratenje časa in energije odpustljivo. Če ste molčali, je krivda na Vaši strani! Iščimo to kar je dobrega, ki je po naši sodbi večje od oči-